

STEVE JOBS

STEVE JOBS

WALTER ISAACSON

© 2011, Walter Isaacson

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Türkçe yayın hakları:

© 2011 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Sertifika No: 12746

Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.

Çeviri: Dost Körpe

Yayına Hazırlayan: Mehmet Murat Arayıcı

Kapak ve Sayfa Uygulama: Ayhan Şensoy

ISBN: 978 605 61801 8 7

1. Baskı: Kasım 2011

11. Baskı: Eylül 2016

Elma Basım Yayın ve İletişim Hiz. San. Tic. A.Ş.

Halkalı Cad. No: 164 B-4 Blok 34395 Sefaköy

K.Çekmece İstanbul

Tel: (212) 697 30 30 Sertifika No: 12058

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Şahkulu Mah. Büyük Hendek Cad.

Brot Apt. No: 4/10 Beyoğlu İstanbul

Tel: (212) 245 08 39

domingo@domingo.com.tr

www.domingo.com.tr

STEVE JOBS

WALTER
ISAACSON

Çeviri: Dost Körpe

domingo

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR vii

ANA KARAKTERLER ix

GİRİŞ *Bu Kitap Nasıl Yazıldı?* xv

BİRİNCİ BÖLÜM *Çocukluk* I

İKİNCİ BÖLÜM *Tuhaf Çift* 20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM *Üniversite Terk* 29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM *Atari ve Hindistan* 39

BEŞİNCİ BÖLÜM *Apple I* 51

ALTINCI BÖLÜM *Apple II* 65

YEDİNCİ BÖLÜM *Chrisann ve Lisa* 79

SEKİZİNCİ BÖLÜM *Xerox ve Lisa* 85

DOKUZUNCU BÖLÜM *Halka Açılmak* 94

ONUNCU BÖLÜM *Mac Doğuyor* 100

ON BİRİNCİ BÖLÜM *Gerçekliği Çarpıtma Sahası* 108

ON İKİNCİ BÖLÜM *Tasarım* 115

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM *Mac'i İnşa Etmek* 125

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM *Sculley Girer* 138

ON BEŞİNCİ BÖLÜM *Macintosh Piyasaya Sürülüyor* 148

ON ALTINCI BÖLÜM *Gates ve Jobs* 160

ON YEDİNCİ BÖLÜM *İkaros* 169

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM *NeXT* 199

ON DOKUZUNCU BÖLÜM *Pixar* 224

YIRMİNCİ BÖLÜM *Sıradan Bir Adam* 235

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM	<i>Oyuncak Hikâyesi</i>	267
YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM	<i>İkinci Geliş</i>	276
YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	<i>Restorasyon</i>	288
YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	<i>Farklı Düşün</i>	310
YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM	<i>Tasarım İlkeleri</i>	322
YİRMİ ALTINCI BÖLÜM	<i>iMac</i>	329
YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM	<i>CEO</i>	338
YİRMİ SEKİZİNCİ BÖLÜM	<i>Apple Mağazaları</i>	350
YİRMİ DOKUZUNCU BÖLÜM	<i>Dijital Merkez</i>	359
OTUZUNCU BÖLÜM	<i>iTunes Mağazası</i>	375
OTUZ BİRİNCİ BÖLÜM	<i>Müzik Adamı</i>	392
OTUZ İKİNCİ BÖLÜM	<i>Pixar'ın Dostları</i>	406
OTUZ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	<i>21. Yüzyıl Mac'leri</i>	423
OTUZ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	<i>Birinci Raunt</i>	431
OTUZ BEŞİNCİ BÖLÜM	<i>iPhone</i>	444
OTUZ ALTINCI BÖLÜM	<i>İkinci Raunt</i>	454
OTUZ YEDİNCİ BÖLÜM	<i>iPad</i>	468
OTUZ SEKİZİNCİ BÖLÜM	<i>Yeni Savaşlar</i>	487
OTUZ DOKUZUNCU BÖLÜM	<i>Sonsuzluğa</i>	500
KIRKINCI BÖLÜM	<i>Üçüncü Raunt</i>	512
KIRK BİRİNCİ BÖLÜM	<i>Miras</i>	532
	SONSÖZ	543

KAYNAKLAR

FOTOĞRAFLAR

TEŞEKKÜR

Bu projenin başlamasına katkıda bulunan ve yol boyunca paha biçilmez desteklerini esirgemeyen John ve Ann Doerr, Laurene Powell, Mona Simpson ve Ken Auletta'ya derinden minnettarım. Simon & Schuster'da otuz yıldır editörüm olan Alice Mayhew, yayıncı Jonathan Karp ve temsilcim Amanda Urban bu kitabın oluşturulmasında sıra dışı bir gayret ve özen sergilediler. Asistanım Pat Zindulka sessiz sedasız yardımcı oldu. Babam Irwin'e ve kızım Betsy'ye de kitabı okuyup tavsiyelerde buldukları için teşekkür etmek istiyorum. Ve her zamanki gibi karıma, Cathy'ye redaksiyonu, önerileri, akıllıca öğütleri ve çok daha fazlası için derinden minnettarım.

ANA KARAKTERLER

AL ALCORN. Atari'de baş mühendis; Pong'u tasarladı ve Jobs'ı işe aldı.

BILL ATKINSON. İlk Apple çalışanlarından; Macintosh için grafikler tasarladı.

GIL AMELIO. 1996'da Apple'ın CEO'su oldu, NeXT'i satın aldı, Jobs'ı geri getirdi.

CHRISANN BRENNAN. Jobs'ın Homestead Lisesi'ndeki kız arkadaşı, kızı Lisa'nın annesi.

NOLAN BUSHNELL. Atari'nin kurucusu ve Jobs'ın girişimcilikte rol modeli.

LISA BRENNAN-JOBS. Jobs'la Chrisann Brennan'ın kızları; 1978'de doğdu ve başta Jobs tarafından terk edildi.

BILL CAMPBELL. Jobs'ın Apple'daki ilk döneminde şirketin pazarlama şefi ve Jobs'ın geri dönüşünden sonra onun sırdaşı ve yönetim kurulu üyesi.

EDWIN CATMULL. Pixar'ın kurucularından ve daha sonra bir Disney yöneticisi.

KOBUN CHINO. Kaliforniya'da yaşayan ve Jobs'ın spiritüel öğretmeni olan bir Sötö Zen ustası.

LEE CLOW. Apple'ın "1984" reklamını yaratan ve Jobs'la otuz yıl çalışan müzik reklamcılık sihirbazı.

DEBORAH "DEBI" COLEMAN. Mac ekibinin ilk zamanlarındaki gözüpek müdür; sonradan Apple'ın üretim departmanının başına geçti.

TIM COOK. Jobs'ın 1998'de işe aldığı ve 2011'de CEO'lugu devrettiği istikrarlı, soğukkanlı yönetici.

EDDY CUE. Apple'da internet servisleri şefi, Jobs'ın içerik şirketleriyle görüşmelerdeki sağ kolu.

ANDREA "ANDY" CUNNINGHAM. Regis McKenna'nın şirketinde çalışan ve Macintosh'un ilk yıllarında Jobs için çalışan halkla ilişkiler yöneticisi.

MICHAEL EISNER. Pixar anlaşmasını yapan ve ardından Jobs'la zıtlaşan sıkı pazarlıkçı Disney CEO'su.

LARRY ELLISON. Oracle'ın CEO'su ve Jobs'ın arkadaşı.

TONY FADELL. 2001'de Apple'a iPod'u geliştirmesi için getirilen punkçı mühendis.

SCOTT FORSTALL. Apple'ın mobil cihaz yazılımı bölümünün şefi.

ROBERT FRIEDLAND. Reed öğrencisi, bir elma çiftliği komününün mülk sahibi ve Doğu'nun ruhani bilgeliğinin arayıcısı; Jobs'ı etkiledi ve ardından bir maden şirketini yönetti.

JEAN-LOUIS GASSÉE. Apple Fransa'nın yöneticisi; Jobs 1985'te kovulunca Macintosh bölümünü devraldı.

BILL GATES. 1955'te doğan diğer bilgisayar dehası.

ANDY HERTZFELD. Şakacı, dostane yazılım mühendisi ve Jobs'ın orijinal Mac ekibinden arkadaşı.

JOANNA HOFFMAN. Orijinal Mac ekibinin Jobs'a karşı çıkabilecek kadar cesur üyesi.

ELIZABETH HOLMES. Reed'de Daniel Kottke'nin kız arkadaşı ve ilk Apple çalışanlarından biri.

ROD HOLT. Jobs'ın 1976'da Apple II'nin elektrik mühendisi olarak işe aldığı, zincirleme sigara içen Marksist.

ROBERT IGER. 2005'te Eisner'in yerine geçerek Disney CEO'su oldu.

JONATHAN "JONY" IVE. Apple'ın baş tasarımcısı; Jobs'ın ortağı ve sırdaşı oldu.

ABDULFATTAH "JOHN" JANDALI. Wisconsin'de okuyan Suriye doğumlu yüksek lisans öğrencisi; Jobs'la Mona Simpson'ın biyolojik babası oldu; sonradan Reno civarındaki Boomtown kumarhanesinde yiyecek içecek müdürlüğü yaptı.

CLARA HAGOPIAN JOBS. Ermeni göçmenlerin kızı; 1946'da Paul Jobs'la evlendi ve Steve Jobs'ı 1955'te doğmasından kısa süre sonra evlat edindiler.

ERIN JOBS. Steve Jobs'la Laurene Powell'in sessiz, ciddi, ortanca çocukları.

EVE JOBS. Steve Jobs'la Laurene Powell'in enerjik, canlı, en küçük çocukları.

PATTY JOBS. Paul ve Clara Jobs tarafından, Steve'i evlat edinmelerinden kısa süre sonra evlat edinildi.

PAUL REINHOLD JOBS. Wisconsin doğumlu, sahil güvenliğinde çalışan denizci; 1955'te karısı Clara'yla birlikte Steve'i evlat edindi.

REED JOBS. Steve Jobs'la Laurene Powell'in en büyük çocukları; yakışıklılığını babasından, kibarlığını annesinden almış.

RON JOHNSON. 2000'de Jobs tarafından, Apple mağazalarını geliştirmesi için işe alındı.

JEFFREY KATZENBERG. Disney Stüdyoları Başkanı; Eisner'la zıtlı ve 1994'te istifa edip, DreamWorks SKG'nin kurucularından biri oldu.

DANIEL KOTTKE. Jobs'ın Reed'deki yakın arkadaşı; Hindistan'da birlikte gezdiler; ilk Apple çalışanlarından.

JOHN LASSETER. Pixar'ın kurucularından ve şirketteki yaratıcı güç.

DAN'L LEWIN. Önce Apple'da, sonra da NeXT'te Jobs'ın yanında çalışan pazarlama sorumlusu.

MIKE MARKKULA. İlk büyük Apple yatırımcısı ve yönetim kurulu başkanı; Jobs için bir baba figürü.

REGIS MCKENNA. Başlarda Jobs'a yol gösteren ve gurusu olarak kalan halkla ilişkiler sihirbazı.

MIKE MURREY. Macintosh'un ilk zamanlarında pazarlama müdürü.

PAUL OTELLINI. Intel CEO'su; Macintosh'un Intel çiplerine geçmesine katkıda bulundu, ama iPhone işini alamadı.

LAURENE POWELL. Becerikli ve güleryüzlü Penn mezunu; Goldman Sachs'a ve ardından Stanford'a gitti; 1991'de Jobs'la evlendi.

ARTHUR ROCK. Efsanevi teknoloji yatırımcısı, Apple'ın ilk zamanlarında yönetim kurulu üyesi, Jobs için baba figürü.

JONATHAN "RUBY" RUBINSTEIN. NeXT'te Jobs'ın yanında çalıştı, 1997'de Apple'ın baş donanım mühendisi oldu.

MIKE SCOTT. Markkula tarafından 1977'de Apple'ın başkanı olması ve Jobs'ı hizaya sokmaya çalışması için getirildi.

JOHN SCULLEY. Pepsi yöneticisi; 1983'te Jobs tarafından Apple'ın CEO'luğuna getirildi; Jobs'la zıtlı ve 1985'te onu yerinden etti.

JOANNE SCHIEBLE JANDALI SIMPSON. Steve Jobs'ın ve Mona Simpson'ın Wisconsin doğumlu biyolojik annesi; Steve'i evlatlık verdi, Mona'yıysa kendisi yetiştirdi.

MONA SIMPSON. Jobs'ın biyolojik kız kardeşi; 1986'da akrabalıklarını keşfedince yakınlaştılar. Annesi Joanne'den (*Burası Olmasın Da*), Jobs'la kızı Lisa'dan (*Sıradan Bir Adam*) ve babası Abdulfattah Jandali'den (*Kayıp Baba*) biraz esinlenilmiş romanlar yazdı.

ALVY RAY SMITH. Pixar'ın kurucularından; Jobs'la zıtlı.

BURRELL SMITH. Orijinal Mac ekibindeki melek yüzlü, dâhi, sorunlu programcı; 1990'larda şizofreniye yakalandı.

AVADIS "AVIE" TEVANIAN. NeXT'te Jobs ve Rubinstein'la birlikte çalıştıktan sonra 1997'de Apple'da baş yazılım mühendisi oldu.

JAMES VINCENT. Müziksever bir İngiliz; Apple'ın reklam ajansının Lee Clow'la ve Duncan Milner'la birlikte genç ortağı.

RON WAYNE. Jobs'la Atari'de tanıştı, başta Jobs ve Wozniak'la birlikte Apple'ın ilk ortaklarından oldu, ama sonra hata yapıp kurucu hisselerinden vazgeçti.

STEPHEN WOZNAK. Homestead Lisesi'nin elektronik bağımlısı gençlerinin yıldızı; Jobs onun muhteşem devre kartlarını paketleyip pazarlamanın yolunu buldu.

“Dünyayı deęiřtirebileceklerini
düşünecek kadar çılgın olan insanlar,
bunu yapan insanlardır.”

– Apple’ın “Farklı Düşün” reklamı, 1997

GİRİŞ

Bu Kitap Nasıl Yazıldı?

2004 yazının başında Steve Jobs beni aradı. Yıllardır uzaktan arkadaş-tık, arada sırada samimiyetimiz artıyordu, özellikle de o *Time* dergisinin kapağında veya CNN’de, çalıştığım yerlerde haber yapıldığını görmek istediği yeni bir ürünü piyasaya sürerken. Ama artık o iki yerde de çalışmadığımdan, ondan pek haber almıyordum. Geçenlerde katıldığım Aspen Enstitüsü’nden biraz bahsettik ve ona Colorado’daki yaz kampımızda konuşma yapmasını teklif ettim. Seve seve gelirim, ama sahneye çıkmak için değil, dedi. Benimle yürüyüş yapıp konuşmak istiyordu.

Bu biraz tuhaf geldi. Onun ciddi konuşmalarını uzun yürüyüşlerde yapmayı yeğlediğini henüz bilmiyordum. Biyografisini yazmamı istediğini öğrendim sonunda. Geçenlerde bir Benjamin Franklin biyografim yayınlanmıştı, şimdi de Albert Einstein’ı yazıyordum ve ilk tepkim kendini bu süreçteki doğal bir selef olarak mı gördüğünü şaka yollu sormak oldu. Hâlâ inişli çıkışlı bir kariyerin ortasında olduğunu varsaydığımдан teklifini reddettim. Şimdi olmaz, dedim. Belki on veya yirmi yıl sonra, sen emekliye ayrılınca.

Onu 1984’ten beri tanıyordum, Manhattan’daki Time-Life binasına editörlerle öğle yemeği yemeye ve yeni Macintosh’unu övmeye geldiği günden beri. O zamanlar bile huysuzdu, bir *Time* muhabirine fazla ifşa edici bir haber yazarak kendisine zarar verdiği için saldırmıştı. Ama sonradan onunla konuşunca ilginç canlılığı birçok kişi gibi beni de epey etkilemişti. Apple’dan kovulmasından sonra bile bağlantıyı koparmadık. Pazarlayacak bir şeyi, örneğin bir NeXT bilgisayar veya Pixar filmi olunca etkileyiciliğini birden tekrar bana yöneltiveriyordu ve beni aşağı Manhattan’daki bir suşi restoranına götürüp, tanıtımını

yaptığı şeyin şimdiye kadar ürettiği en iyi şey olduğunu söylüyordu. Ondan insan olarak hoşlanıyordum.

Apple'ın tahtına geri döndüğünde onu *Time*'a kapak yaptık ve kısa süre sonra bana yüzyılın en etkili insanlarıyla ilgili bir serimiz konusunda fikirler sunmaya başladı. "Farklı Düşün" reklam kampanyasını başlatmıştı, bu kampanyada bizim de düşündüğümüz bazı insanların ikonik fotoğrafları vardı ve Steve Jobs tarihsel etkileri değerlendirme çabasını cezbedici buluyordu.

Biyografisini yazma teklifini reddetmemden sonra arada sırada haberleştik. Bir ara ona e-posta yazıp kızımdan duyduğum bir şeyin, Apple logosunun Alman savaş kodlarını çözen ve ardından siyanürlü elma ısırarak intihar eden İngiliz bilgisayar öncüsü Alan Turing'den esinlendiğinin doğru olup olmadığını sordum. Bana bunun doğru olmadığını, ama akıl etmediğine hayıflandığını söyledi. Böylece Apple'ın başlangıç tarihi hakkında konuşmaya başladık ve bir kitap yazabilirim düşüncesiyle o konuda bilgi toplamaya başladığımı fark ettim. Einstein biyografisi yayınlanınca Steve Jobs Palo Alto'daki bir imza gününe geldi ve beni kenara çekip biyografisini yazmamı teklif etti yine.

Israrına şaşırılmışım. Mahremiyetine düşkün olduğu biliniyordu ve kitaplarımın herhangi birini okuduğunu düşünmem için sebep yoktu. Belki ileride, demeyi sürdürdüm. Ama 2009'da karısı Laurene Powell açık konuştu: "Steve hakkında kitap yazacaksan elini çabuk tut." Jobs ikinci defa hastalık izni almıştı. Karısına Jobs'ın bu fikri ilk ortaya attığında hasta olduğunu bilmediğimi itiraf ettim. Neredeyse kimse bilmiyordu, dedi. Jobs'ın kanser ameliyatı olmadan hemen önce beni aradığını ve bu ameliyatı hâlâ sır olarak tuttuğunu açıkladı.

O zaman bu kitabı yazmaya karar verdim. Jobs kitaba hiç karışmayacağını, hatta önceden görme hakkını bile kullanmayacağını söyleyerek beni şaşırttı. "Bu senin kitabın," dedi. "Hatta okumayacağım bile." Ama o sonbaharda daha sonra işbirliği konusunda fikrini değiştirmiş gibiydi ve bunu bilmesem de tekrar kanser sorunları yaşamaya başlamıştı. Telefonlarıma karşılık vermeyi kesti ve projeyi bir süreliğine rafa kaldırdım.

Sonra, 2009'un yılbaşı arifesinde Jobs beklenmedik bir şekilde beni aradı. Palo Alto'daydı, tek kız kardeşiyle, yazar Mona Simpson'la birlikte evindeydi. Karısıyla üç çocukları kısa bir kayak gezisine çıkmışlardı, ama kendisi onlara katılacak kadar sağlıklı değildi. Düşünceli bir

ruh halindeydi ve bir saatten fazla konuştu. On iki yaşındayken bir frekans sayıcı yapmak istediğini, telefon rehberinde HP'nin kurucusu Bill Hewlett'ı bulduğunu ve parça istemek için onu aradığını anımsamakla başladı. Jobs hayatının son on iki senesinin, Apple'a geri döndüğünden beri geçen sürenin yeni ürünler yaratmak açısından en üretken dönemi olduğunu söyledi. Ama daha da önemli hedefinin Hewlett'ın ve arkadaşı David Packard'ın yaptığını yapmak, yani ölümünden sonra da yaratıcılığını koruyacak bir şirket yaratmak olduğunu söyledi.

“Çocukken beşeri bilimlere meraklıydım, ama elektroniği severdim,” dedi. “Sonra kahramanlarımdan birinin, Polaroid'den Edwin Land'in beşeri bilimlerle diğer bilimlerin kesiştiği yerde durabilen insanların önemiyle ilgili sözünü okuyunca bunu yapmak istediğime karar verdim.” Biyografi için konular öneriyordu sanki (ve en azından bu konu iyiydi). Hem beşeri bilimlere, hem de diğer bilimlere yatkınlık güçlü bir kişilikte birleşince ortaya çıkabilen yaratıcılık, Franklin ve Einstein biyografilerimde en çok ilgilendiğim konuydu ve 21. yüzyılda yaratıcı ekonomilerin yaratılmasında kritik önem taşıyacağına inanıyorum.

Jobs'a neden biyografisini yazmamı istediğini sordum. “Sen insanları konuşturmayı iyi beceriyorsun bence,” diye karşılık verdi. Beklemediğim bir yanıtı bu. İşten kovduğu, kötü davrandığı, terk ettiği veya bir şekilde sinirlendirdiği düzinelerce insanla görüşmem gerekeceğini biliyordum ve onları konuşturmamdan hoşlanmayacağından korkuyordum. Sahiden de röportaj yaptığım insanları duyunca huzursuzlandı. Ama birkaç ay sonra insanları, hatta düşmanlarını ve eski kız arkadaşlarını bile benimle konuşmaya teşvik etmeye başladı. Sınır koymaya da kalkışmadı. “Gurur duymadığım bir sürü şey yaptım, örneğin 23 yaşındayken kız arkadaşımı hamile bırakmam ve sonrasındaki tavrım bunlardan biri,” dedi. “Ama öğrenilmesine izin veremeyeceğim kadar kötü sırlarım yok.”

Onunla kırk civarında görüşme yaptım. Bazıları Palo Alto'daki oturma odasında yapılan resmi röportajlardı, diğerleri uzun yürüyüşlerde ve araba gezilerinde ya da telefonda yapılan konuşmalardı. On sekiz ay boyunca süren ziyaretlerim sırasında bana giderek daha çok açıldı, Apple'daki veteran iş arkadaşlarının gerçekliği çarpıtma sahası dedikleri şeye zaman zaman tanık olsam da. Bunun sebebi bazen Jobs'ın bellek hücrelerinin hepimizin başına gelen şekilde istemsizce hata yapması, bazense uydurma bir gerçeklik yorumunu hem bana hem de kendine

sunmasıydı. Anlattıklarını kontrol etmek için yüzden fazla arkadaşıyla, akrabalarıyla, rakipleriyle, hasımlarıyla ve iş arkadaşlarıyla görüştim.

Bu projeye katkıda bulunan karısı Laurene de kısıtlama getirmeye veya yönlendirmeye kalkışmadı, yayınlayacaklarımı önceden görmeyi de talep etmedi. Hatta Jobs'ın sadece olumlu değil olumsuz yönleri konusunda da dürüst olmamda diretti. Kendisi hayatımda tanıdığım en akıllı ve sağduyulu insanlardan biri. "Onun hayatının ve kişiliğinin son derece berbat yönleri var, gerçek bu," dedi daha en baştan. "Bunları örtbas etmeye çalışmamalısın. O gerçeği çarpıtmakta ustadır, ama aynı zamanda ilginç bir hayat öyküsü var ve tamamının doğru bir şekilde anlatılmasını istiyorum."

Bunu başarıp başaramadığıma karar vermeyi okuyucuya bırakıyorum. Bu dramdaki bazı olayları farklı anımsayacak veya zaman zaman Jobs'ın gerçekliği çarpıtma sahasında kısıtlı kaldığımı düşünecek kişiler çıkacaktır eminim. Henry Kissinger hakkında kitap yazarken olduğu gibi (ki bu projeye iyi bir hazırlıktı), insanların Jobs hakkında son derece yoğun olumlu ve olumsuz hisler beslediklerini ve Rashomon etkisinin sık sık belli olduğunu fark ettim. Ama çelişkili anlatıları adilce dengelemek ve kullandığım kaynaklar konusunda şeffaf olmak için elimden geleni yaptım.

Bu kitap kusursuzluk tutkusu ve azmi sayesinde altı endüstride: kişisel bilgisayarlarda, animasyon filmlerde, müzikte, telefonlarda, tablet bilgisayarlarda ve dijital yayıncılıkta çığır açan yaratıcı bir girişimcinin inişli çıkışlı hayatıyla ve sarsıcı bir şekilde güçlü karakteriyle ilgilidir. Listeye yedinci bir endüstri eklenebilir: Jobs'ın tam olarak çığır açmasa da yenilik getirdiği perakende satış mağazaları. Ayrıca sadece web sitelerinde değil, daha çok uygulamalarda temellenen dijital içerikler için yeni bir pazarın yolunu açtı. Bu arada çığır açıcı ürünler üretmekle kalmayıp, kalıcı şirketini ikinci denemesinde kendi DNA'sıyla, yani vizyonunu sürdürebilecek yaratıcı tasarımcılarla ve girişken mühendislerle donattı.

Bu kitabın aynı zamanda mucitlikle ilgili olduğunu umuyorum. Birleşik Devletlerin yaratıcılık avantajını korumanın yollarını aradığı ve dünyadaki toplumların yaratıcı dijital çağ ekonomileri oluşturmaya çalıştıkları bir dönemde Jobs yaratıcılığın, hayal gücünün ve süregelen mucitliğin mutlak ikonudur. 21. yüzyılda değer üretmenin en iyi yolunun yaratıcılığı teknolojiyle birleştirmek olduğunu bildiğinden, hayal

gücü sıçrayışlarını takdire şayan mühendislik başarılarıyla birleştiren bir şirket kurdu. O ve Apple'daki iş arkadaşları farklı düşünebiliyorlardı: Sadece odak grubu temelli, gösterişsiz ürün yenilikleri geliştirmekle kalmayıp, tüketicilerin ihtiyaç duyduklarını henüz bilmedikleri yeni cihazlar ve hizmetler sundular.

Jobs kolayca taklit edilebilecek, örnek alınacak bir patron ya da insan değildi. İçine şeytan kaçmış gibi olduğu zamanlarda çevresindekilerin hiddete ve umutsuzluğa kapılmalarına yol açabiliyordu. Ama kişiliğiyle tutkuları ve ürünleri birbiriyle bağlantılıydı, tıpkı Apple'ın donanımlarının ve yazılımlarının genellikle entegre bir sistemin parçaları olması gibi. Dolayısıyla hayat öyküsü hem eğitici hem de uyarıcıdır; yaratıcılıkla, karakterle, liderlikle ve değerlerle ilgili derslerle doludur.

Shakespeare'in 5. *Henry*'si –dikkafalı ve toy Prens Hal'in tutkulu ama hassas, katı ama duygusal, ilham verici ama kusurlu bir krala dönüşmesinin öyküsüdür– bir temenniyle başlar: “Ah ateşten yapılma bir ilham perisi yükselse / Mucitliğin en aydınlık göğüne.” Prens Hal'in durumu basitti; yapması gereken tek şey babasının mirasıyla uğraşmaktı. Steve Jobs içinse mucitliğin en aydınlık göğüne yükselmek, iki çift ebeveynin ve silikonu altına dönüştürmeyi yeni yeni öğrenen bir vadide büyümenin öyküsüyle başlar.

Paul Jobs ve Steve, 1956

Sunnyvale'deki ev ve Apple'ın doğduğu garaj

Homestead Lisesi Yılığ'ından

"SWAB JOB" okul şakası afişiyle

ÇOCUKLUK

Terk Edilen ve Seçilen

Evlad Edinilmesi

Paul Jobs 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Sahil Güvenlik'ten terhis olunca tayfa arkadaşlarıyla bahse girdi. San Francisco'ya gelmişlerdi, gemileri orada terhis edilmişti ve Paul iki hafta içinde kendine evlenecek birini bulacağına bahse girdi. Sırım gibi, dövmeli bir motor makinistiydi, bir seksen boyundaydı, hafif James Dean'i andırıyordu. Ama Ermeni göçmenlerin iyi huylu kızı Clara Hagopian'la çıkması yakışıklılığı sayesinde olmadı. O akşam dışarı çıkmayı planlayan kızın arkadaş grubunda araba yoktu, oysa Paul ve arkadaşlarında bir tane vardı. Paul on gün sonra, 1946 Mart'ında Clara'yla nişanlanıp bahsi kazandı. Onları mutlu bir evlilik olacaktı; 40 yıldan fazla sürdü, ölüm onları ayırana dek.

Paul Reinhold Jobs, Wisconsin'deki Germantown'da bulunan bir mandıra çiftliğinde büyümüştü. Babası alkolik olsa da ve onu bazen dövse de, Paul sert görünüşünün altında kibar ve sakin bir insan olarak yetişmişti. Liseyi yarım bıraktıktan sonra Orta Batı'da gezinip makinistlik yapmıştı, 19 yaşında da Sahil Güvenlik'e katılmıştı, oysa yüzme bilmiyordu bile. USS M. C. Meigs gemisinde görevlendirilmişti ve savaşın çoğunda İtalya'ya, General Patton'a asker taşımışlardı. Makinistlik ve ateşçilik yeteneğiyle takdir toplamıştı, ama arada sırada ufak tefek olaylara karıştığından rütbesi erlikten öteye gidememişti.

Clara New Jersey’de doğmuştu; ebeveyni 1915 Türk-Ermeni olayları sonrasında oraya göçmüşlerdi ve Clara çocukken San Francisco’nun Mission Bölgesi’ne yerleşmişlerdi. Clara’nın pek kimseye bahsetmediği bir sırrı vardı: Daha önce evlenmişti, ama kocası savaşta öldürülmüştü. Yani Paul Jobs’la çıktığı gün yeni bir hayata başlamaya hazırdı.

Savaş sırasında çoğu insan gibi onlar da yeterince heyecan yaşamışlardı ve artık sadece bir yere yerleşmek, çocuk yetiştirmek ve daha sakin bir hayat sürmek istiyorlardı. Paraları az olduğundan Wisconsin’e taşınıp birkaç sene Paul’ün ebeveyninin evinde kaldılar, sonra da Indiana’ya taşındılar ve Paul orada, International Harvester şirketinde makinistlik yapmaya başladı. Eski arabalarla uğraşmaya bayılıyordu ve boş zamanlarında onları alıp, elden geçirip satarak para kazanıyordu. Sonunda işini bırakıp tam gün ikinci el araba satıcılığı yapmaya başladı.

Clara’ysa San Francisco’yu seviyordu ve 1952’de kocasını oraya geri dönmeye ikna etti. Sunset Bölgesi’nde, Golden Gate Parkı’nın hemen güneyinde Pasifik’e bakan bir daire tuttular ve Paul bir finans şirketinde “icracılık” yapmaya, sahiplerinin borcunu ödemediği arabaları kilitlerini açarak toplamaya başladı. Ayrıca bu arabaların bazılarını satın alıp, onarıp satarak iyi para kazanıyordu.

Ancak hayatlarında bir eksiklik vardı. Çocuk istiyorlardı, ama Clara dış gebelik geçirmişti –döllenen yumurta uterus yerine fallop tüpüne yerleşmişti– ve artık kısırdı. Dolayısıyla 1955’te, evliliklerinin dokuzuncu yılında, bir çocuğu evlat edinmeye karar verdiler.

Paul Jobs gibi Joanne Schieble da Alman kökenli, köylü bir Wisconsin ailesindendi. Babası Arthur Schieble Green Bay civarından göç etmişti; orada karısıyla birlikte sahip olduğu bir vizon çiftliği vardı ve emlakçılıktan fotoğraf baskıcılığına dek çeşitli işlerde başarılı olmuştu. Özellikle kızının aşk ilişkileri konusunda son derece sertti ve onun ilk aşkını, –Katolik olmayan ressamı– hiç beğenmemişti. Dolayısıyla Joanne Wisconsin Üniversitesi’nde ihtisas yaparken Abdulfattah “John” Jandali adlı Suriyeli bir Müslüman asistana aşık olunca, babasının onu evlatlıktan reddetme tehdidini savurması şaşırtıcı değildi.

Jandali önde gelen bir Suriyeli ailenin dokuz çocuğunun en küçüğüydü. Petrol rafinerileri ve çeşitli şirketleri olan babası Şam’da ve Humus’ta geniş arazilere sahipti ve bir ara bölgedeki buğday fiyatlarını

tamamen kontrolüne almıştı. Schieble ailesi gibi Jandaliler de eğitimi önemsiyorlardı; aile fertleri İstanbul'da veya Sorbonne'da eğitim almışlardı nesiller boyu. Abdulfattah Jandali Müslüman olmasına karşın bir Cizvit yatılı okuluna gönderilmişti ve Beyrut'taki Amerikan Üniversitesi'nden lisans diploması aldıktan sonra siyasal bilgiler yüksek lisansı ve öğretim asistanlığı yapmak üzere Wisconsin Üniversitesi'ne gelmişti.

1954 yazında Joanne, Abdulfattah'la birlikte Suriye'ye gitti. Humus'ta iki ay kaldılar ve orada Abdulfattah'ın ailesinden Suriye yemeklerini öğrendi. Wisconsin'e geri döndüklerinde hamile olduğunu keşfetti. İkisi de 23 yaşındaydılar, ama evlenmemeye karar verdiler. Joanne'in o sırada ölüm döşeğinde olan babası, onu Abdulfattah'la evlenirse evlatlıktan reddetmekle tehdit etmişti. O küçük Katolik cemaatinde kürtaj da kolay bir seçenek değildi. Bu yüzden Joanne 1955 başında San Francisco'ya gitti; bekâr annelere barınak sağlayan, bebeklerini doğurtan ve gizli evlat edinmeleri ayarlayan iyi kalpli bir doktor onu himayesine aldı.

Joanne'in bir koşulu vardı: Çocuğunu evlat edinecek insanlar üniversite mezunu olmalıydılar. Bu yüzden doktor bebeğin bir avukatla karısına verilmesini ayarladı. Ama oğlan doğduğunda –24 Şubat 1955–, seçilen çift kız çocuk istediklerine karar verip caydılar. Dolayısıyla doğan çocuk, bir avukatın değil mekaniğe düşkün, liseden terk bir adamla kitapçılık yapan dürüst karısının oğulları oldu. Paul ve Clara yeni bebeklerine Steven Paul Jobs adını verdiler.

Ancak Joanne bebeğinin ebeveyninin üniversite mezunu olmasını istiyordu hâlâ. Çocuğun lise mezunu bile olmayan bir çifte verildiğini öğrenince evlatlık verme belgelerini imzalamayı reddetti. Bu uzlaşmazlık haftalarca sürdü; bebek Steve, Jobs'ların evine yerleştirildiğinde bile. Sonunda Joanne pes etti, ama ancak Jobs'lardan çocuk için para biriktirip onu üniversitede okutacaklarının sözünü aldıktan sonra –hatta bu konuda imzalı taahhüt aldı.

Joanne'in gerekli belgeleri imzalamak istememesinin bir sebebi daha vardı. Babası ölmek üzereydi ve Joanne hemen ardından Jandali'yle evlenmeyi planlıyordu. Evlendikten sonra çocuklarını geri alabilmeyi umuyordu –sonradan akrabalarına bunu, bazen ağlayarak söyleyecekti.

Arthur Schieble Ağustos 1955'te, çocuğun resmen evlat edinilmemesinden birkaç hafta sonra öldü. Joanne ve Abdulfattah Jandali'ye o seneki Noel'in hemen ardından, Green Bay, St. Philip'deki Apostle Katolik Kilisesi'nde evlendiler. Jandali ertesi sene uluslararası ilişkiler doktorasını tamamladı ve sonra bir çocukları daha oldu, Mona adını verdikleri bir kız.

Joanne'in 1962'de Jandali'den boşandıktan sonra yaşadığı maceraperest gezgin hayatını kızı –sonradan büyük bir romancı olacak olan Mona Simpson– *Burası Olmasın Da* adlı dokunaklı romanında işleyecekti. Ama Steve gizlilik içeren bir prosedürle evlatlık verildiğinden, birbirlerini bulmaları yirmi yıl sürecekti.

Steve Jobs evlatlık olduğunu küçük yaştan beri biliyordu. “Ailem bu konuda gayet açık davrandı,” diye anlattı. Altı yedi yaşındayken evinin bahçesinde oturduğunu ve sokağın karşı tarafında oturan kıza evlatlık olduğunu söylediğini net anımsıyordu. “Yani gerçek ailen seni istememiş mi?” diye sormuş kız. “Ahhhh! Kafamda şimşekler çaktı,” dedi Jobs. “Ağlayarak eve koştuğumu hatırlıyorum. Annemle babam dediler ki, ‘Hayır, anlamalısın.’ Çok ciddiydiler, gözlerimin içine bakıyorlardı. ‘Seni özellikle seçtik,’ dediler. İkisi de bunu söylediler ve yavaşça tekrarladılar. Her kelimenin üstüne basa basa söylediler.”

Terk edilmek. Seçilmek. Özel olmak. Bu kavramlar Jobs'ın benliğinin, kendine bakışının parçası haline geldiler. En yakın arkadaşları, doğduktan sonra terk edilmenin onda yara izleri bıraktığını düşünüyorlar. “Bence yaptığı her şeyde mutlak kontrol sahibi olma arzusu kişiliğinden ve doğduktan sonra terk edilmiş olmasından kaynaklanıyor,” diyor uzun süreli iş arkadaşı Del Yocam. “Ortamını kontrol etmek istiyor ve ürünü kendisinin bir uzantısı olarak görüyor.” Üniversiteden hemen sonra Jobs'la yakınlık kuran Greg Calhoun ise başka bir sebep görüyor. “Steve terk edilmiş olmasından ve bunun yol açtığı acıdan epey bahsetti bana,” diyor. “Bu onu bağımsızlaştırdı. Farklı bir ritme uymaya başladı ve bunun sebebi, doğduğu dünyadan farklı bir dünyada yaşadığını bilmesiydi.”

Jobs sonradan, tam da biyolojik babasının kendisini terk ettiği yaştayken (23), kendisi de bir çocuk yapıp terk edecekti. (Kızın velayetini sonradan üstlendi.) O çocuğun annesi Chrisann Brennan, evlatlık

verilmenin Jobs'ın "içini kırık cam parçalarıyla doldurduğunu" ve bazı davranışlarının anlaşılmasını kolaylaştırdığını söylüyor. 1980'lerin başlarında Apple'da Jobs'la yoğun bir şekilde birlikte çalışan Andy Hertzfeld, hem Brennan'la hem de Jobs'la yakınlığını koruyan az sayıda kişiden biri. "Steve'le ilgili asıl mesele, neden bazen kendini tutamayıp da bazı insanlara içgüdüsel olarak, son derece zalimce ve zarar verici davranabildiği," diyor. "Bunun sebebi doğduktan sonra terk edilmesi. Altta yatan asıl mesele, Steve'in hayatındaki terk edilmişlik olgusu."

Jobs buna inanmıyor. "Terk edildim diye çok çalıştığımı, başarılı olursam annemle babamın beni geri isteyeceklerini umduğumu filan düşünenler var, ama bu çok saçma," diyor ısrarla. "Evlatlık olduğumu bilmek kendimi daha özgür hissetmemi sağlamış olabilir, ama kendimi asla terk edilmiş hissetmedim. Ebeveynim kendimi özel hissetmemi sağladılar hep." Sonradan, Paul ve Clara Jobs'tan "üvey" ailesi diye bahsedene, hatta "gerçek" ailesi olmadığını ima edenlere bile kızacaktı hep. "Onlar %1000 gerçek ailemdi," diyor. Biyolojik ailesindenise kısaca bahsediyor: "Onlar benim sperm ve yumurta bankamdılar – ağır konuşmuyorum, öyleydiler sadece, bir sperm bankası meselesiydi o kadar."

Silikon Vadisi

Paul ve Clara Jobs'ın yeni oğullarına sağladıkları çocukluk, 1950'lerin sonlarında pek çok açıdan tipikti. Steve iki yaşındayken Patty adlı bir kızı evlat edindiler ve bir banliyö evine taşındılar. Paul'ün çalıştığı finans şirketi CIT onu Palo Alto'daki şubesine atamıştı, ama o bölge çok pahalı olduğundan, hemen güneydeki daha ucuz bir kasaba olan Mountain View'deki bir parsellenmiş araziye yerleştiler.

Paul Jobs orada oğluna mekanik ve araba sevdasını aşılamaaya çalıştı. "Steve, bu artık çalışma tezgâhın," dedi, garajlarındaki masanın bir kısmını çizgiyle ayırarak. Jobs babasının zanaatkârlığından etkilendiğini anımsıyor. "Babamın tasarım anlayışının epey iyi olduğunu düşünüyordum," diyor, "çünkü her şeyi yapabiliyordu. Dolaba ihtiyacımız varsa bir tane yapıyordu. Çitimizi yaparken bana bir çekiç verdi, onunla birlikte çalışayım diye."

Elli yıl sonra o çit hâlâ Mountain View'deki evin arka ve yan bahçesini çevreliyor. Jobs bana onu gösterirken kazıkları okşadı ve babasının iyice bellettiği bir dersi hatırladı. Babası dolapların ve çitlerin arka tarafları gizli kalacak olsa bile, onları düzgün yapmanın öneminden bahsetmişti. “Düzgün çalışmayı seviyordu. Görülmeyecek kısımları bile önemsiyordu.”

Babası eski arabaları elden geçirip satmayı sürdürdü ve garajı favorilerinin fotoğraflarıyla donattı. Oğluna tasarım ayrıntılarını gösteriyordu – astarları, havalandırma deliklerini, krom çamurlukları, koltuk kızıklarını. Her gün işten çıkınca blucin tulumunu giyip garaja çekiliyordu, Steve de genellikle peşinden geliyordu. “Motorlardan biraz anlamasını sağlarım diye düşünmüştüm, ama ellerini kirlletmeyi hiç istemiyordu,” diye sonradan anımsayacaktı Paul. “Mekanik şeylere asla çok ilgi duymadı.”

Jobs kaportanın altında çalışmayı pek de cazip bulmuyordu aslında. “Araba tamirciliğiyle ilgilenmiyordum. Ama babamla takılmak hoşuma gidiyordu.” Evlatlık olduğunun bilincine vardıkça babasına giderek daha fazla bağlanıyordu. Jobs sekiz yaşlarındayken bir gün babasının Sahil Güvenlik'teki zamanlarından kalma bir fotoğrafını buldu. “Makine dairesindeydi ve gömleğini çıkarmıştı, James Dean'e benziyordu. Çocukların *Vay be* dedikleri anlardan biriydi. *Vay canına*, ebeveynim bir zamanlar gençmişler ve gayet hoş görünüyorlarmış.”

Babası arabalardan bahsederken Steve'i elektronikle tanıştırdı. “Elektronikten çok anlamıyordu, ama otomobillerde ve tamir ettiği başka şeylerde sık sık karşılaşmıştı. Bana elektroniğin temellerini gösterdi ve epey ilgilendim.” Daha da ilginç yedek parça aramaya çıktıkları zamanlardı. “Her hafta sonu hurdalığa giderdik. Jeneratörler, karbüratörler, her türden parça arardık.” Babasının tezgâhta pazarlık yapmasını anımsıyordu. “Sıkı pazarlıkçıydı, çünkü parçaların gerçek fiyatını tezgâhtaki adamlardan daha iyi biliyordu.” Jobs'lar Steve'i evlat edinirken verdikleri sözü bu sayede tutabildiler. “Babam bir Ford Falcon'u veya başka bir marka çalışmayan döküntü bir arabayı 50 dolara alıp, üzerinde birkaç hafta çalışıp 250 dolara satıyordu – ve bundan Amerikan Vergi Dairesi'nin haberi olmuyordu; böyle böyle üniversite param birikti.”

Jobs'ların 268 Diablo adresindeki evini ve mahalledeki diğer evleri yapan emlak müteahhidi Joseph Eichler'in şirketi, 1950 ila 1974'te

Kaliforniya'daki çeşitli parselasyon alanlarında 11.000'den fazla ev inşa etmişti. Frank Lloyd Wright'ın "sıradan" Amerikalılara yönelik sade, modern ev vizyonundan etkilenen Eichler'in inşa ettiği ucuz evlerde cam duvarlar, bakkal tavanları, görünür direkler ve kirişler, beton plak döşemeler ve bol bol sürme cam kapı vardı. "Eichler iyi iş çıkardı," dedi Jobs mahalledeki yürüyüşlerimizden birinde. "Evleri kullanışlı, ucuz ve iyiydi. Düşük gelirli insanlara temiz tasarımlı, sade evler sundu. Bazı ayrıntılar muhteşemdi, örneğin yerden ısıtma olması. Çocukluğumdan hatırlıyorum, halılar çok güzel ısınıyordu."

Jobs Eichler'in evlerine duyduğu hayranlığın kitle pazarına yönelik keskin tasarımlı ürünler tasarlama arzusunu aştığını söyledi. "Gerçekten muhteşem bir tasarımla basit işlevselliği makul fiyatlı bir ürün üstünde birleştirebilmeyi seviyorum," dedi, Eichler'in evlerinin temiz zarafetinden bahsederken. "Apple'ın ilk vizyonu buydu. İlk Mac'te yapmaya çalıştığımız buydu. iPod'da yapmayı başardığımız buydu."

Jobs'ların evinin karşısında başarılı bir emlakçı oturuyordu. "Çok akıllı bir adam değildi," diye anımsıyordu Jobs, "ama servet kazanıyor gibiydi. Bu yüzden babam 'Bunu ben de yapabilirim,' diye düşündü. Çok çalıştığını hatırlıyorum. Gece kursuna gitti, lisans testini geçti ve emlakçılığa başladı. Sonra piyasada kriz çıktı." Böylece, Steve ilkokuldayken aile bir yıl kadar para sıkıntısı çekti. Annesi bilimsel aletler üreten bir şirket olan Varian Associates'te muhasebecilik yapmaya başladı, ayrıca ikinci bir ipotek kredisi aldılar. Steve dördüncü sınıftayken bir gün öğretmeni ona "Evrende anlamadığın nedir?" diye sordu. Jobs "Babamın neden durup dururken parasız kaldığını anlamıyorum," diye yanıt verdi. Yine de babasının daha iyi bir satıcı olmak uğruna yaltakçılık veya üçkâğıtçılık yapmamasından epey gurur duyuyordu. "Emlak satmak için insanlara yalakalık yapmak gerekiyordu, ama babam bunda iyi değildi, hamurunda yoktu. Bu yönünü takdir ediyordum."

Babası aynı zamanda sakin ve kibar mizaçlıydı, ki oğlu ileride onun bu yönlerini örnek almasa da gururla övecekti. Babası tavır sahibiydi.

Mahallede bir mühendis oturuyordu, Westinghouse'ta fotoelektrik hücreler üstünde çalışıyordu. Bekardı, beatnik tiplerdendi. Bir kız arkadaşı vardı. Kız bazen bana bakıcılık

yapıyordu. Babam da annem de çalıştığından, okuldan sonra mühendisin evine gidip birkaç saat kalıyordum. Adam birkaç kez sarhoş olup kıza vurdu. Kız bir gece bize geldi, korkudan ödü patlamıştı; sonra adam da gelince babam onun karşısına dikildi – kız burada ama sen giremezsin dedi. Öyle dimdik durdu. 1950’lerin güllük gülistanlık olduğunu düşünmekten hoşlanırsın, ama o adam insanların hayatını karartan mühendislerden biriydi.

Mahalleyi Amerika’daki diğer binlerce cılız ağaçlı parselasyon alanından ayıran şey, tembellerin bile mühendisliğe meyilli olmalarıydı. “Buraya taşındığımızda şu köşelerin hepsinde kayısı ve erik ağaçları vardı,” diye anımsıyordu Jobs. “Ama askeri yatırımlar sayesinde bölge gelişmeye başlamıştı.” Jobs vadinin tarihini yalayıp yuttu ve kendi rolünün başlayacağı günlerin hayalini kurmaya başladı. Polaroid’den Edwin Land sonradan ona Eisenhower’ın kendisinden Sovyet tehdidinin gerçek boyutunu öğrenmek için U-2 casus uçağı kameraları üretmesine yardım etmesini istediğini söyledi. Metal kutulardaki filmler, Jobs’ın yaşadığı yerin yakınındaki NASA Ames Araştırma Merkezi’ne götürülmüştü. “Bir bilgisayar terminalini hayatımda ilk kez babam beni Ames merkezine götürünce gördüm,” dedi Jobs. “Sırılsıklam aşık oldum.”

1950’lerde civarda başka savunma müteahhitleri belirdi. Denizaltılar için balistik füzeler üreten Lockheed Füze ve Uzay Bölümü 1956’da, NASA merkezinin yanına kuruldu; bundan dört yıl sonra, Jobs’lar oraya taşındığında bölgede 20.000 kişi çalışıyordu. Birkaç yüz metre ötede Westinghouse füze sistemleri için tüpler ve elektrik transformatörleri üreten tesisler kurdu. “Yeni teknolojiler üreten bir sürü askeri şirket vardı,” diye anımsıyordu Jobs. “Orası gizemliydi ve yüksek teknoloji ürettiyordu, dolayısıyla orada yaşamak çok heyecan vericiydi.”

Savunma endüstrileriyle birlikte teknolojiye dayalı güçlü bir ekonomi gelişti. Bunun kökeni 1938’e, Dave Packard’la yeni karısının Palo Alto’daki bir daireye taşınmalarına ve kısa süre sonra dairenin odunluğuna Packard’ın arkadaşı Bill Hewlett’in yerleşmesine dayanıyordu. Binanın garajı vardı –garajlar ileride vadide hem faydalı

hem de ikonik olacaktı– ve burada ilk ürünleri olacak ses osilatörünü üretene kadar çalışacaklardı. 1950'lere gelindiğinde Hewlett-Packard teknik cihazlar üreten, hızla büyüyen bir şirketti.

Neyse ki civarda garajlarına sığmaz olan girişimcilere göre bir yer vardı. Stanford Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dekanı Frederick Terman, özel şirketlerin öğrencilerin fikirlerini ticarileştirebilmesi için üniversite arazisinde 700 dönümlük bir endüstri parkı yaratarak bölgenin teknoloji devriminin beşiği haline gelmesine katkıda bulundu. Parkın ilk kiracısı Clara Jobs'ın çalıştığı Varian Associates'ti. "Terman'ın o muhteşem fikri, burada teknoloji endüstrisinin gelişmesine her şeyden fazla katkıda bulundu," dedi Jobs. Jobs on yaşına geldiğinde HP'nin 9.000 çalışanı vardı ve mali istikrar isteyen her mühendisin çalışmak istediği başlıca şirketti.

Bölgenin gelişmesine katkıda bulunan en önemli teknoloji yarı iletkeni elbette. New Jersey'deki Bell Laboratuvarları'nda geliştirilen transistörün mucitlerinden biri olan William Shockley, Mountain View'e taşındı ve 1956'da o sıralar yaygın olarak kullanılan pahalı germanyumun yerine silikonla transistör üretecek bir şirket kurdu. Ama Shockley giderek istikrarsızlaşıp da silikonlu transistör projesinden vazgeçince sekiz mühendisi –en önemlileri Robert Noyce'la Gordon Moore'du– ayrılıp Fairchild Semiconductor'ı kurdular. Bu şirket büyüüp 12.000 kişi çalıştırmaya başladı, ama 1968'de Noyce CEO olmayı başaramayınca bölündü. Noyce, Gordon Moore'la birlikte Integrated Electronics Co. adıyla tanınan bir şirket kurdu ve şirketin ismini zekice, Intel şeklinde kısalttılar. Üçüncü çalışanları Andrew Grove 1980'lerde şirketi hafıza çipleri yerine mikroişlemcilerde odaklayarak büyütecekti. Birkaç yıl sonra bölgede yarı iletken üreten elliden fazla şirket olacaktı.

Bu endüstrinin katlanarak büyümesi Moore'un meşhur bir keşfiyle bağlantılıydı; Moore 1965'te, bir çipe yerleştirilebilecek transistör sayısını temel alarak, entegre devrelerin hızına ilişkin bir grafik çizdi ve hızın iki senede bir ikiye katlandığını ve bu gidişatın sürmesinin beklenebileceğini gösterdi. Bu 1971'de, Intel eksiksiz bir CPU (merkezi işlem birimi) –Intel 4004– üretebildiğinde kanıtlandı ve bu birime "mikroişlemci" adını verdiler. Moore Yasası geçerliliğini günümüze dek genel olarak korudu ve güvenilir performans-fiyat tahmini, Steve

Jobs ve Bill Gates de dahil olmak üzere iki nesillik genç girişimcilerin yenilikçi ürünlerinin maliyetlerini kestirebilmelerini sağladı.

Haftalık ticaret gazetesi *Electronic News*'ün köşe yazarı Don Hoefler'in Ocak 1971'de "Silikon Vadisi ABD" adlı bir yazı dizisine başlamasıyla birlikte çip endüstrisi bölgeye yeni bir isim kazandı. Güney San Francisco'dan San Jose'ye dek, Palo Alto'yu içine alarak uzanan altmış beş kilometrelik Santa Clara Vadisi'nin ticari omurgası El Camino Real'dır; bu "kral yolu" eskiden Kaliforniya'nın 21 misyoner kilisesini birbirine bağlardı, şimdiyse ABD'deki yıllık girişimci sermaye yatırımlarının üçte birini gerçekleştiren şirketleri ve geliştirme gruplarını birbirine bağlayan işlek bir caddedir. "Büyürken oranın tarihinden ilham aldım," dedi Jobs. "Onun parçası olmak istedim."

Çoğu çocuk gibi o da etrafındaki yetişkinlerin ilgi alanlarından etkilendi. "Mahalledeki babaların çoğu gerçekten ilginç şeylerle uğraşıyorlardı, örneğin fotovoltailerle, bataryalarla ve radarla," diye anımsıyordu Jobs. "Bunlara hayranlık duyarak ve haklarında sorular sorarak büyüdüm." Bu komşuların en önemlisi olan Larry Lang yedi kapı ötede oturuyordu. "Benim gözümde örnek bir HP mühendisiydi o: İyi bir telsiz operatörüydü, tam bir elektronik düşkünyüdü," diye anımsıyordu Jobs. "Bana oynamam için bir şeyler getirirdi." Birlikte Lang'ın eski evine doğru yürürken Jobs bahçe yolunu gösterdi. "Bir karbon mikrofonla bir batarya ve bir hoparlör alırdı ve bu bahçe yoluna koyardı. Bana karbon mikrofonla konuşmamı söylerdi ve sesim hoparlörden yükselmiş halde çıkardı." Jobs'ın babası ona mikrofonlara mutlaka elektronik amplifikatör gerektiğini öğretmişti. "Bu yüzden hemen eve koşup babama yanlış bildiğini söyledim."

"Hayır, amplifikatör gerekir," dedi babası ona. Steve itiraz edince babası deliye döndü. "Amplifikatörsüz çalışamaz. Bir numara olmalı."

"Babama hayır deyip durdum, görmesi gerektiğini söyledim ve sonunda benimle birlikte gidip bizzat gördü. 'Vay anasını,' dedi."

Jobs bu olayı net hatırlıyordu, çünkü babasının her şeyi bilmediğini ilk kez fark etmişti. Sonra daha da huzursuz edici bir gerçeği keşfetmeye başladı: Ebeveyninden daha zekiymiş. Babasının becerikliliğini, ustalığını takdir etmişti hep. "Okumuş bir adam değildi, ama onun epey zeki olduğunu düşündüm hep. Fazla okumazdı, ama bir sürü şeyi yapabiliyordu. Mekanik olan neredeyse her şeyi

çözebiliyordu.” Ama karbon mikrofon olayı kendisinin ebeveyninden daha akıllı ve zeki olduğunu fark etmesine yol açacak acılı bir süreci başlatmıştı. “Çok önemli bir andı, zihnime kazındı. Ebeveynimden daha zeki olduğumu anlayınca, bunu düşündüğüm için çok utandım. O anı asla unutmuyacağım.” Sonradan arkadaşlarına söylediğine göre bu keşif, evlatlık olması da eklenince, kendini ailesinden ve dünyadan biraz ayrı –uzak ve kopuk– hissetmesine yol açtı.

Kısa süre sonra bir şeyi daha fark etti. Ebeveyninden daha zeki olduğunu keşfetmekle kalmadı, bunu bildiklerini de keşfetti. Paul ve Clara Jobs çocuklarına karşı sevgi doluydular ve hayatlarını çok zeki –ve aynı zamanda şevkli– bir oğulla geçirmeye uygun hale getirmeye hazırdılar. Onu rahat ettirmek, ona özel olduğunu hissettirmek için büyük çaba sarf edeceklerdi. Ve Steve kısa sürede bu gerçeği de fark etti. “Annem de babam da benimle ilgileniyorlardı. Özel olduğumu hissedince epey sorumluluk duymuşlardı. Bana bir şeyler öğretmenin, beni daha iyi okullarda okutmanın yolunu buluyorlardı. İhtiyaçlarımı karşılamak istiyorlardı.”

Yani Jobs sadece bir zamanlar terk edildiğini bilerek değil, aynı zamanda özel olduğunu hissederek büyüdü. Bunu kişiliğinin oluşmasında daha etkili buluyordu.

Okul

İlkokula başlamadan önce annesinden okuma öğrenmişti. Ama bu bazı sorunlara yol açtı. “İlk birkaç sene canım sıkıldığından, başımı belaya sokarak oyalandım.” Jobs’ın otoriteyi kabullenmeye hem mizacı, hem de yetiştirilme tarzı sebebiyle meyilli olmadığı kısa sürede anlaşıldı. “Daha önce karşılaşmadığım tarzda bir otoriteyle karşılaştım ve hoşuma gitmedi. Ve beni az kalsın yeneceklerdi. Tüm merakımı öldürmelerine ramak kalmıştı.”

Okulu, Monta Loma İlkokulu Jobs’ın evinden dört sokak ötedeki, 1950’lerden kalma bir dizi alçak binadan biriydi. Jobs can sıkıntısından eşek şakaları yapıyordu. “Rick Ferrentino diye bir arkadaşım vardı ve başımızı belaya sokup duruyorduk,” diye anımsıyordu. “Örneğin üstünde ‘evcil hayvanınızı okula getirme günü’ yazılı küçük ilanlar

hazırladık. Çılgıncaydı, her tarafta köpekler kedileri kovalıyordu ve öğretmenler deliye dönmüştü.” Bir başka sefer, diğer çocukları bisiklet kilitlerinin şifrelerini söylemeye ikna ettiler. “Sonra çıkıp bütün kilitleri birbiriyle değiştirdik, böylece kimse bisikletini alıp gidemiyordu. Meseleyi o gecenin geç saatlerine kadar halledemediler.” Jobs üçüncü sınıfa geldiğinde eşek şakaları daha tehlikeli olmaya başlamıştı. “Bir keresinde öğretmenimiz Bayan Thurman’ın sandalyesinin altında patlayıcı patlattık. Kadın tiklendi.”

Üçüncü sınıfı bitirmeden önce iki üç kez cezalı olarak eve yolanması şaşırtıcı değil. Ancak babası artık ona özel insan muamelesi yapmaya başlamıştı ve okuldan da aynı tavrı beklediğini sakın ama kararlı bir şekilde belirtti. Paul Jobs’ın “Bakın, onun suçu yok,” dediğini anımsıyordu oğlu. “İlgisini çekemiyorsanız bu sizin suçunuz.” Jobs ebeveyninin onu okuldaki kabahatleri yüzünden cezalandırdığını anımsamıyordu. “Babamın babası alkolikmiş ve onu kemerle dövmüş, ama ben dayak yediğimi sanmıyorum.” Ebeveyninin “okulun suçlu olduğunu, çünkü beni özendirmekten çok salak şeyler ezberletmeye çalıştıklarını” anladığını ekledi. Hayatının geri kalanına damgasını vuracak duyarlılık ve duyarsızlık, sinirlilik ve soğukluk karışımını sergilemeye başlamıştı bile.

Dördüncü sınıfa geçme vakti geldiğinde okul Jobs’la Ferrentino’nun sınıflarını ayırmanın en iyisi olduğuna karar verdi. Yeni öğretmen “Teddy” lakabıyla bilinen, Imogene Hill adlı, çabuk sinirlenen bir kadındı ve Jobs’ın söylediğine göre “hayatımın azizelerinden biri oldu.” Kadın onu iki hafta izledikten sonra en iyi yöntemin ona rüşvet vermek olduğuna karar verdi. “Bir gün okuldan sonra bana içinde matematik problemleri bulunan bir kitap verdi, bunu eve götürüp çözmeni istiyorum dedi. ‘Manyak mısınız?’ diye düşündüm. Sonra dünya kadar kocaman görünen şu dev lollipoplardan birini çıkardı. Ve dedi ki, problemlerin çoğunu doğru çözersen sana hem bunu vereceğim, hem de beş dolar. Kitabı ona iki günde geri verdim.” Birkaç ay sonra Jobs’ın artık rüşvete ihtiyacı kalmadı. “Öğrenmek ve öğretmenimi memnun etmek istiyordum sadece.”

Kadın buna karşılık ona mercek aşındırmak ve fotoğraf makinesi yapmak gibi işler için hobi setleri verdi. “Bana en çok şey öğreten öğretmen oydu ve o olmasa hapse düşerdim eminim.” Kadının